

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 43g/2020

privind excepția de neconstituționalitate
a articolului 444 alin. (1) din Codul de procedură penală
(*recursul împotriva hotărârilor judecătorești pentru care nu este prevăzut
calea de atac a apelului*)

CHIȘINĂU

11 iunie 2020

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
dlui Eduard ABABEI,
dlui Nicolae ROȘCA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Gheorghe Reniță, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată pe 18 martie 2020,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 11 iunie 2020 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a articolului 444 alin. (1) din Codul de procedură penală, ridicată de dl avocat Vadim Ciobanu, în interesele dlui Victor Țulea, în dosarul nr. 1r-202/2019, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de un complet de la Curtea de Apel Chișinău (format din domnii judecători Stelian Teleucă, Sergiu Furdui și Silvia Gîrbu), în baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Dl Victor Țulea a fost trimis în judecată pentru comiterea infracțiunii prevăzute de articolul 264¹ alin. (1) [*conducerea mijlocului de transport în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de substanțe stupefiante și/sau de alte substanțe cu efecte similare*] din Codul penal.

4. Pe 14 martie 2019, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a pronunțat o sentință prin care dl Victor Țulea a fost găsit vinovat de comiterea infracțiunii imputate și i s-a aplicat o amendă în mărime de 750 de unități convenționale, echivalentul a 37500 de lei. De asemenea, instanța l-a privat pe dl Victor Țulea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de trei ani.

5. Apărătorul dlui Victor Țulea, dl avocat Vadim Ciobanu, a contestat cu recurs sentința primei instanțe.

6. Pe 18 februarie 2020, în cadrul ședinței de judecată, dl avocat Vadim Ciobanu a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 444 alin. (1) din Codul de procedură penală.

7. Printr-o încheiere din aceeași dată, Curtea de Apel Chișinău a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a sesizat, în acest sens, Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

8. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 16 Egalitatea

„[...]”

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

[...]”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 119 Folosirea căilor de atac

„Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.”

9. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 437 Hotărârile supuse recursului

„(1) Pot fi atacate cu recurs:

1) sentințele pronunțate de judecătorii privind infracțiunile ușoare pentru săvârșirea cărora legea prevede în exclusivitate pedeapsa nonprivativă de libertate;

[...].”

Articolul 444 Temeiurile pentru recurs

„(1) Hotărârile judecătorești pot fi supuse recursului pentru a repara erorile de drept comise de instanțele de fond în cazurile în care:

1) nu au fost respectate dispozițiile privind competența după materie sau după calitatea persoanei;

2) instanța nu a fost compusă potrivit legii ori au fost încălcate prevederile art.30, 31 și 33;

3) ședința de judecată nu a fost publică, în afară de cazurile când legea prevede altfel;

4) judecata a avut loc fără participarea procurorului, inculpatului, precum și apărătorului, interpretului și traducătorului, când participarea lor era obligatorie potrivit legii;

5) cauza a fost judecată în primă instanță fără citarea legală a unei părți sau care, legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța despre această imposibilitate;

6) hotărârea atacată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția ori motivarea soluției contrazice dispozitivul hotărârii sau acesta este expus neclar, sau dispozitivul hotărârii redactate nu corespunde cu dispozitivul pronunțat după deliberare;

7) nu au fost întrunite elementele infracțiunii sau instanța a pronunțat o hotărâre de condamnare pentru o altă faptă decât cea pentru care condamnatul a fost pus sub învinuire, cu excepția cazurilor reîncadrării juridice a acțiunilor lui în baza unei legi mai blânde;

8) inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală;

9) s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege sau greșit individualizate în raport cu prevederile capitolului VII din Partea generală a Codului penal;

10) persoana condamnată a fost judecată anterior în mod definitiv pentru aceeași faptă sau există o cauză de înlăturare a răspunderii penale, sau aplicarea pedepsei a fost înlăturată de o nouă lege sau anulată de un act de amnistie, a intervenit decesul inculpatului ori a intervenit împăcarea părților în cazul prevăzut de lege;

11) inculpatul a fost achitat greșit pentru motivul că fapta săvârșită de el nu este prevăzută de legea penală sau când procesul penal a fost încetat greșit din motivul că exista o hotărâre judecătorească definitivă în privința aceleiași fapte sau că există o cauză de înlăturare a răspunderii penale, sau aplicarea pedepsei a fost înlăturată de o lege nouă sau anulată de un act de amnistie ori că a intervenit decesul inculpatului;

12) faptei săvârșite i s-a dat o încadrare juridică greșită;

13) a intervenit o lege penală mai favorabilă condamnatului;

14) Curtea Constituțională a recunoscut neconstituțională prevederea legii aplicate în cauza respectivă;

15) instanța de judecată internațională, prin hotărâre pe un alt caz, a constatat o încălcare la nivel național a drepturilor și libertăților omului, care poate fi reparată și în această cauză.

[...].”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

10. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul susține neconstituționalitatea prevederilor articolului 444 alin. (1) din Codul de procedură penală în partea imposibilității invocării temeiurilor de fapt pentru contestarea cu recurs a hotărârilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac a apelului. Autorul consideră că, având în vedere posibilitatea invocării temeiurilor de fapt în cadrul procedurii recursului contravențional, norma contestată instituie un tratament diferențiat nejustificat în raport cu o persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni și cu una acuzată de comiterea unei contravenții.

11. Potrivit autorului excepției, norma contestată este contrară articolelor 16, 20, 54, 119 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

12. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

13. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

14. Curtea constată că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de reprezentantul unei părți la proces. Astfel, sesizarea este formulată de către subiectul cărui i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

15. Curtea reține că o altă condiție pentru formularea excepției de neconstituționalitate o constituie aplicabilitatea prevederilor contestate în cauza în care a fost ridicată excepția (a se vedea HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, § 82). Norma contestată trebuie să fie aplicabilă în soluționarea cauzei aflate pe rolul instanței de judecată (a se vedea DCC nr. 18 din 13 februarie 2020, § 16, și jurisprudența citată acolo).

16. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză în care se examinează legalitatea unei sentințe de condamnare pentru comiterea unei infracțiuni ușoare pentru care legea prevede doar o pedeapsă nonprivativă de libertate (a se vedea *supra* § 3 și § 4). Curtea admite că instanța de recurs va verifica admisibilitatea recursului prin prisma articolului 444 alin. (1) din Codul de procedură penală. Așadar, norma contestată poate fi aplicată în această cauză.

17. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie alineatul (1) din articolul 444 al Codului de procedură penală. Norma contestată stabilește temeiurile declarării recursului împotriva hotărârilor pentru care nu este prevăzută calea de atac a apelului.

18. Prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

19. Curtea reține că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept din Constituție în cauza concretă din fața instanțelor de judecată (a se vedea DCC nr. 8 din 24 ianuarie 2020, § 27). Curtea trebuie să verifice, prin prisma argumentelor autorului sesizării, dacă prevederile contestate constituie o ingerință într-un drept fundamental.

20. Autorul excepției de neconstituționalitate a invocat faptul că norma contestată contravine articolelor 16 [*egalitatea*], 20 [*accesul liber la justiție*], 54 [*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*] și 119 [*folosirea căilor de atac*] din Constituție.

21. Cu privire la aplicabilitatea articolelor 16 și 54 din Constituție, Curtea reiterează că acestea nu au o existență de sine stătătoare, fiind incidente doar în cazul în care situația la care se referă dezavantajul implică una dintre condițiile de exercitare a unui drept garantat de Constituție (a se vedea, în acest sens, HCC nr. 20 din 4 iulie 2018, § 48; HCC nr.3 din 18 ianuarie 2019, § 18; HCC nr.19 din 24 septembrie 2019, § 16; HCC nr.29 din 12 decembrie 2019, § 19; DCC nr. 3 din 16 ianuarie 2020, § 22; DCC nr. 28 din 12 martie 2020, § 18).

22. În acest sens, autorul excepției de neconstituționalitate susține că există un tratament diferențiat nejustificat în privința exercitării căii de atac împotriva hotărârilor judecătorești pronunțate în cauze penale pentru care nu este prevăzută calea de atac a apelului și a hotărârilor judecătorești contravenționale. Astfel, critica de neconstituționalitate pretinde existența unei ingerințe în drepturile fundamentale garantate de articolele 20 și 119 din Constituție.

23. Curtea reține că, potrivit celui de-al doilea paragraf al articolului 2 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează dreptul la o cale de atac împotriva hotărârii judecătorești prin care se constată vinovăția unei persoane, dreptul la dublu grad de jurisdicție în materie penală „poate face obiectul unor excepții în cazul infracțiunilor minore, definite prin lege, sau atunci când cel interesat a fost judecat în primă instanță de cea mai înaltă jurisdicție ori a fost declarat vinovat și condamnat ca urmare a unui recurs împotriva achitării sale”.

24. În cauza *Rostovtsev v. Ucraina*, 25 iulie 2017, § 27, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a menționat că statele contractante se bucură, în principiu, de o marjă largă de apreciere la stabilirea modului în care trebuie exercitat dreptul garantat de articolul 2 din Protocolul nr. 7 la Convenție. Astfel, reexaminarea unei condamnări sau a unei sentințe de către o jurisdicție superioară poate viza atât motive de fapt, cât și motive de drept, sau poate fi limitată doar la motivele de drept.

25. În acest context, Curtea notează că ține de competența legislatorului să instituie numărul căilor de atac și condițiile în care acestea pot fi exercitate cu respectarea prevederilor Constituției (DCC nr. 43 din 5 aprilie 2019, § 20; DCC nr. 60 din 9 iunie 2020, § 33). Astfel, infracțiunile ușoare și contravențiile nu au fost excluse de la dublul grad de jurisdicție în materie penală, legislatorul reglementând, la articolul 437 din Codul de procedură penală, posibilitatea contestării cu recurs a hotărârilor pentru care nu este prevăzută calea de atac a apelului și, respectiv, la articolul 465 din Codul contravențional – recursul împotriva hotărârilor judecătorești pronunțate în cauze contravenționale.

26. Raționamentele din HCC nr. 10 din 12 mai 2015, § 63, pe care își bazează critica de neconstituționalitate autorul sesizării, sunt formulate în contextul atribuțiilor de care dispune instanța de recurs după examinarea recursului contravențional potrivit articolului 473 alin. (1) din Codul contravențional și, prin urmare, nu sunt incidente și în această cauză, în care se pune o problemă diferită. Totodată, Curtea notează că legislatorul a modificat acest articol prin Legea nr. 208 din 17 noiembrie 2016, lărgind prerogativele instanței de recurs după examinarea recursului contravențional. Astfel, au fost echivalate atribuțiile de care dispune instanța de recurs după examinarea recursului contravențional cu cele de care dispune instanța de recurs după examinarea recursului împotriva unei hotărâri judecătorești pronunțate în cauze penale pentru care nu este prevăzută calea de atac a apelului.

27. Curtea menționează că, potrivit articolului 444 din Codul de procedură penală și, respectiv, potrivit articolului 466 din Codul contravențional, temeiurile declarării recursului au ca scop repararea erorilor de drept. Prin urmare, pentru ambele categorii de hotărâri judecătorești, legislatorul a instituit o cale de atac de drept.

28. Procedând astfel, legislatorul nu și-a depășit, în această situație, marja discreționară privind reglementarea căilor de atac.

29. Curtea reține că legislația de procedură penală oferă suficiente garanții pentru a repara eventualele erori care pot fi comise de instanțele de fond, iar instanțelor de judecată le revine sarcina să aprecieze, în fiecare caz concret, argumentele care susțin cererea de recurs. Dispozițiile contestate nu îngrădesc posibilitatea contestării efective a sentințelor pronunțate de către prima instanță în cauze penale privind infracțiunile ușoare. În consecință, Curtea nu identifică vreo ingerință adusă articolelor 20 și 119 din Constituție de prevederile contestate. În lipsa unor ingerințe în drepturile fundamentale, Curtea subliniază că articolele 16 și 54 din Constituție nu sunt incidente.

30. Prin urmare, în baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolului 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 444 alin. (1) din Codul de procedură penală, ridicată de dl avocat Vadim Ciobanu, în interesele dlui Victor Țulea, în dosarul nr. 1r-202/2019, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte de ședință

Liuba ȘOVA

Chișinău, 11 iunie 2020

DCC nr. 64

Dosarul nr. 43g/2020